

Հավելված
ՀՀ կառավարության 2011 թ.
դեկտեմբերի 22-ի նիստի N 50
արձանագրային որոշման

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ
ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳ**

**ԵՐԵՎԱՆ
2011թ.**

Բովանդակություն

Ներածություն	3
1. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ	4
1.1. Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ համակարգի բնութագիրը	4
2. ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՆԱԽԱԴԻՅԱԼՆԵՐԸ	5
2.1. Հայեցակարգի ընդունման անհրաժեշտությունը	5
2.2. Հայեցակարգի ընդունման նախադրյալները	6
3. ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ	9
3.1. Հայեցակարգի ընդունման հիմնական նպատակը	9
3.2. Հայեցակարգի ընդունման ենթանպատակները	9
4. ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	10
5. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐՆ ՈՒ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ	11
5.1. Էներգետիկ անվտանգության սպառնալիքները	11
5.2. Էներգետիկ անվտանգության մարտահրավերները	13
6. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ	13
6.1. Էներգետիկ անվտանգության կառավարման համակարգի կառուցվածքը.....	13
6.2. Էներգետիկ անվտանգության կառավարման համակարգի խնդիրները	16
7. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐԸ	18
8. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ	19
8.1. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման ուղիները	19
8.2. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման համակարգի զարգացման ուղիները	19
8.3. Վերականգնվող էներգառեսուրսների արդյունավետ օգտագործում և էներգախնայողություն	20
8.4. Ատոմային էներգետիկայի զարգացումը	23
8.5. Էներգառեսուրսների մատակարարման տարատեսականացում և տարածաշրջանային ինտեգրում	26
8.6. Էներգետիկայի բնագավառի ֆինանսական կայունության և տնտեսական արդյունավետության սահմանված մակարդակի ապահովում	29
8.7. Էներգետիկ անվտանգության ապահովումը արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի դեպքում	30
9. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՆ ՈՒ ՆՐԱՆՑ ԴԵՐԸ	31
9.1. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման պետական մարմինները	31
9.2. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման տնտեսվարող սուբյեկտները	32
10. ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ և ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՈՒՂՈՒԹՅԱՄԲ	33
11. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԱՆԸՆԴՀԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ	35
12. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	36

13. ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ	37
14. ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	38

Ներածություն

Էներգետիկ անվտանգությունը քաղաքական, տնտեսական, իրավական, կազմակերպական, մեթոդական և այլ բնույթի միջոցառումների համալիր է, որն ապահովում է պետության կարիքների բավարարման համար տնտեսապես հիմնավորված գներով, որակյալ և հուսալի էներգամատակարարում ամենօրյա պայմաններում, ինչպես նաև արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի ժամանակ:

«Ը էներգետիկ անվտանգության ապահովման հայեցակարգը (այսուհետ՝ Հայեցակարգ) նպատակաուղղված է ապահովելու Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ռազմավարության դրույթներին համահունչ Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ անվտանգությունը:

Հայաստանը որդեգրել է կայուն տնտեսական զարգացման քաղաքականություն, որը ենթադրում է տնտեսության ճյուղերի համաչափ զարգացում և այդ ենթատեքստում էներգետիկան՝ որպես հասարակության զարգացում ապահովող կարևորագույն ոլորտ, իր որակական և քանակական զարգացումներով կոչված է ապահովելու երկրի առաջընթացն ու տնտեսության զարգացումը: Էներգետիկայի բնագավառում ընթացող զարգացումները հանգեցրել են նրան, որ էլեկտրական էներգիայի և բնական գազի սպառման կառուցվածքում մոտ 40% են հասնում ցածր լարման էլեկտրաէներգիայի և ցածր ճնշման բնական գազի սպառողների քանակը, ինչը մեծացնում է էներգիայի կորուստների մակարդակը: Առաջնահերթ խնդիրն է ապահովել այնպիսի առաջընթաց, որը բնապահպանական խնդիրների ներդաշնակեցման և հավասարակշռման միջոցով նախադրյալներ կստեղծի հաջորդ սերունդների կայուն զարգացման համար: Մեր երկրի ընդերքի ածխաջրածնային վառելիքի սահմանափակ պաշարների առկայության պայմաններում էներգետիկ ապահովվածության համար հրամայական է դարձել էներգետիկ պաշարների, այդ թվում նաև էներգիայի վերականգնվող աղբյուրների (վերականգնվող էներգետիկա) լայնածավալ օգտագործումն ու լիակատար ներառումը վառելիքաէներգետիկ հաշվեկշռի մեջ:

Քանի որ Հայաստանում բացակայում են արդյունաբերական նշանակություն ունեցող սեփական հանածո վառելիքաէներգետիկ պաշարները, էներգետիկ անվտանգության ապահովման խնդրի լուծումը պայմանավորվում է տնտեսության էներգաարդյունավետության բարձրացմամբ, ատոմային էներգետիկայի զարգացմամբ և վերականգնվող էներգապաշարների արդյունավետ օգտագործմամբ:

1. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

1.1 Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ համակարգի բնութագիրը

1. Էլեկտրաէներգիայի սպառման աճը 2002-2010թթ-ին բնութագրվում է տարեկան 3.6% միջինացված ցուցանիշով, իսկ բնական գազի սպառման աճը՝ տարեկան 5.1% միջինացված ցուցանիշով, ընդ որում՝ բնական գազ սպառող բաժանորդների թիվն աճել է 560230/2008թ./մինչև 595581/2010թ./:

Համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամն իր բացասական ազդեցությունը թողեց նաև մեր երկրի տնտեսության աճի տեմպերի վրա, ինչի հետևանքով՝ 2009թ.-ին 2008թ.-ի նկատմամբ էլեկտրաէներգիայի սպառումը նվազել է շուրջ 7.4%,- ու, իսկ բնական գազի սպառումը՝ շուրջ 20.3%-ով: 2011թ.-ի առաջին եռամսյակում 2010թ.-ի նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ տեղի է ունեցել ինչպես էլեկտրաէներգիայի, այնպես էլ բնական գազի սպառման աճ: Էլեկտրաէներգիայի սպառման աճը կազմել է մոտ 5.85%, իսկ բնական գազինը՝ 6.6%: Իր հերթին բնական գազի գնի աճը և էլեկտրաէներգիայի սակագնի անփոփոխ պահպանելը շարունակում են իրենց բացասական ազդեցությունը թողնել էներգահամակարգի ֆինանսատնտեսական ցուցանիշների վրա:

Հայաստանի էներգետիկ համակարգի ընդհանուր դրվածքային հզորությունը ներկայիս դրությամբ ավելցուկային է և կազմում է մոտ 3555 ՄՎտ, որից տնօրինելին՝ մոտ 2320 ՄՎտ:

Էլեկտրակայանների հիմնական միջոցների վերագնահատման արդյունքում բացահայտվել է, որ.

1) Տեղակայված արտադրական հզորությունների 38%-ը շահագործվել է ավելի քան 40 տարի,

2) ՋԷԿ-երի հիմնական սարքավորումների աշխատանքի տևողությունը հասել է սահմանային 200հազ. ժամի, իսկ դրանց տեխնիկատնտեսական և բնապահպանական ցուցանիշները չեն համապատասխանում միջազգային ստանդարտների պահանջներին,

3) ՀԷԿ-երում /ՁորահԷԿ, Սևան-Հրազդանյան կասկադ, Որոտանի ՀԷԿ-երի համակարգ/ տեղակայված սարքավորումների 70%-ը շահագործվել է ավելի քան 40 տարի, իսկ 50% -ը՝ ավելի քան 50 տարի:

Բացի վերոհիշյալը, ՀԱԷԿ-ի գործող երկրորդ էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետն ավարտվում է 2016թ-ին:

Շտուկաբար, ժամանակի հրամայական է դարձել արտադրական հզորությունների սերնդափոխության և արդիականացման հարցը:

Սարքավորումների սերնդափոխության և արդիականացման պահանջարկ կա նաև էլեկտրաէներգիայի ու բնական գազի հաղորդման և բաշխման ցանցերում, ինչպես նաև բնական գազի պահպանման ստորգետնյա պահեստարանում:

2. Հանրապետության կենտրոնացված ջերմամատակարարման համակարգի փլուզման հետևանքով ջերմամատակարարման ոլորտում զարգացումներն ընթանում են հիմնականում անհատական և տեղային ջերմամատակարարման ընդլայնման ուղղությամբ:

2. ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՆԱԽԱԴՐՅԱԼՆԵՐԸ

2.1 Հայեցակարգի ընդունման անհրաժեշտությունը

3. Էներգետիկ անվտանգության հայեցակարգի ընդունման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է՝

1) տարածաշրջանում տեղի ունեցող քաղաքական և սոցիալ-տնտեսական արագընթաց փոփոխությունների, արտակարգ իրավիճակների, պատերազմի և համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամի պայմաններում Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ անկախության և անվտանգության ապահովմամբ,

2) Եվրամիության, Ռուսաստանի Դաշնության, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների և միջազգային դոնոր կազմակերպությունների կողմից

տարածաշրջանում իրականացվող էներգետիկ քաղաքականության պայմաններում տարածաշրջանային ծրագրերին մեր երկրի ներգրավվածության ապահովմամբ,

3) վառելիքաէներգետիկ ռեսուրսների երկարաժամկետ ռազմավարական պաշարներ ստեղծելու կարևորությամբ:

2.2 Հայեցակարգի ընդունման նախադրյալները

4. 1995թ-ից ի վեր իրականացվել են մի շարք ուսումնասիրություններ, որոնք նպատակաուղղված էին էլեկտրաէներգիայի և բնական գազի սպառման կանխատեսումներին, գազամատակարարման համակարգի, նվազագույն ծախսերով արտադրական հզորությունների, էլեկտրաէներգիայի հաղորդող ցանցի, վերականգնվող էներգետիկայի և էներգախնայողության զարգացմանը, օրենսդրական դաշտի զարգացմանը, ինչպես նաև՝ Հայկական ատոմային էլեկտրակայանը շահագործումից հանելու նպատակով ռազմավարության մշակմանը:

5. Ոլորտում իրականացված միջոցառումների շնորհիվ հնարավոր եղավ՝

1) գնահատել Հայկական ԱԷԿ-ի հնարավոր փակման հետ կապված հետևանքները և փոխարինող հզորությունների անհրաժեշտ ծավալների հիմնավորումները՝ ուղղված հանրապետության էներգետիկ անկախության և անվտանգության ապահովմանը,

2) գնահատել Հայաստանի Հանրապետության էներգիայի պահանջարկի բավարարման փարբերակները՝ Հայկական ԱԷԿ-ի շահագործումից դուրս բերելու պարագայում,

3) ապահովել բնական գազի պահանջարկի կանխատեսումները՝ կախված Հայկական ԱԷԿ-ի աշխատանքի դադարեցման ժամկետներից և որ այդ պարագայում բնական գազի պահանջարկի ապահովման գործում Հայաստան ներկրվող գազի ծավալների ավելացման հարցը՝ Իրան-Հայաստան գազամուղի կառուցման ճանապարհով,

4) հաշվարկել Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական զարգացման հնարավոր փարբերակներում էներգիայի և էլեկտրաէներգիայի պահանջարկը,

5) մշակել էներգահամակարգի զարգացման տնտեսապես օպտիմալ պլանն ու սահմանել արոմային էներգետիկայի դերը տնտեսական զարգացման գործում:

6. Ոլորտում իրականացվել է հետևյալը՝

1) վերակազմավորման են ենթարկվել էլեկտրաէներգիայի և գազի սեկտորները: Մասնավորեցվել են գազամատակարարման համակարգը և բաշխիչ էլեկտրացանցը, ՀԷԿ-երի Սևան-Հրազդանյան կասկադը, Հրազդանի ՋԷԿ-ը, ՀԱԷԿ-ի ֆինանսական հոսքերի կառավարումը հանձնվել է Ռուսաստանի Դաշնության «ԻՆՏԵՐ ՌԱՕ» ընկերությանը,

2) առավելագույնի է հասցվել բաժանորդներից վարձավճարների գանձման մակարդակը,

3) ստեղծվել են էլեկտրաէներգետիկական շուկայի սպասարկումն ապահովող «էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» և «Հաշվարկային կենտրոն» ընկերություններն ու ներդրվել է շուկայի հետագա ազատականացմանը նպաստող էլեկտրաէներգիայի մեծածախ առուվաճառքի արտադրող-բաշխող ուղիղ պայմանագրերի համակարգը,

4) ավարտվել է Իրան-Հայաստան գազամուղի շինարարությունը,

5) կառուցվել է Կողբի գազաչափիչ հանգույցը և սարքավորումների արդիականացման աշխատանքներ են իրականացվել Աբովյանի ստորգետնյա գազապահեստարանում,

6) ներդրվել է էլեկտրաէներգիայի հաշվառման և հսկման ավտոմատացված համակարգը,

7) արտադրող կայանների ռեժիմների օպտիմալացման արդյունքում հաջողվել է պահպանել էլեկտրաէներգիայի արտադրության հնարավոր նվազագույն սակագինը,

8) իրականացվել և շարունակվում է 220 կՎ լարման հաղորդող ցանցի ենթակայանների արդիականացումը,

9) կառուցվել է Իրան-Հայաստան էլեկտրահաղորդման երկրորդ գիծը,

10) ավարտվել են էլեկտրաէներգիա բաշխող ցանցի 110 կՎ լարման թվով 17 ենթակայանների արդիականացումն ու էներգահամակարգում ՍԿԱԴԱ համակարգի աստիճանական ներդրումը,

11) մասնավոր ներդրումների հաշվին 2004-2010թթ. ընթացքում կառուցվել և շահագործման են հանձնվել շուրջ 145 ՄՎտ տեղակայված հզորությամբ թվով՝ 96 փոքր ՀԷԿ-եր,

12) շահագործման է հանձնվել 2,6 ՄՎտ հզորությամբ տարածաշրջանում առաջին ցանցային հողմաէլեկտրակայանը,

13) ավարտվել են Քանաքեռ ՀԷԿ-ի ագրեգատների արդիականացումն ու փոխարինվել են Որոտանի ՀԷԿ-երի համակարգի Տաթև ՀԷԿ-ի ագրեգատների արագության կարգավորիչները,

14) շահագործման է հանձնվել Երևանի ԶԷԿ-ի նոր շոգեգազային համակցված ցիկլով էներգաբլոկը՝ 240 ՄՎտ տեղակայված էլեկտրական հզորությամբ,

15) ավարտին են մոտենում 440 ՄՎտ հզորությամբ գազային կցատուրբինով Հրազդանի 5-րդ էներգաբլոկի կառուցման աշխատանքները,

16) մշտապես իրականացվել և իրականացվում են ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի անվտանգության բարձրացմանն ուղղված միջոցառումներ,

17) մասնավոր ներդրումների ներգրավմամբ կառուցվել են 6.1 ՄՎտ գումարային դրվածքային հզորությամբ /էլեկտրական/ համակցված ցիկլով գործող կոգեներացիոն կայաններ:

7. Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ անվտանգության ապահովման հիմքում դրված են՝

1) 1992թ. կայացած Միացյալ Ազգերի Կազմակերպության Շրջակա միջավայրի և զարգացման համաժողովի (Ռիոյի համաժողովի կամ Երկիր մոլորակի գազաթափողովի) ընդունած Կայուն Զարգացման գործողությունների գլոբալ ծրագիրը,

2) Յոհաննեսբուրգի գազաթափողովի՝ Կայուն Զարգացման նախանշած սկզբունքները,

3) Եվրահանձնաժողովի Կանաչ Գրքում արտացոլված «Էներգամատակարարման անվտանգության, մրցունակության և կայունության ապահովման Եվրոպական ռազմավարությունը»,

4) Հայաստանի Հանրապետության կողմից վավերացված մի շարք այլ բնապահպանական կոնվենցիաներով ստանձնած պարտավորությունները:

3. ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

3.1 Հայեցակարգի ընդունման հիմնական նպատակը

8. Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ անվտանգության ապահովման հայեցակարգի նպատակն է՝ սահմանել էներգետիկ անվտանգության սահմանված մակարդակի հասնելու հիմնական ուղիները՝ փոխհատուցելով արդյունաբերական նշանակություն ունեցող տեղական հանածո վառելիքային պաշարների բացակայությունը, ապահովելով տնտեսապես հիմնավորված գներով, ընդունելի որակի ու անխափան էներգամատակարարումը՝ ամենօրյա պայմաններում, արտակարգ իրավիճակների և պատերազմի դեպքում:

3.2. Հայեցակարգի ընդունման ենթանպատակները

9. Հայեցակարգի ընդունման ենթանպատակներն են՝

1) անխափան էներգամատակարարման ապահովումը, այդ թվում՝ նույնիսկ պիկային սպառման ժամանակահատվածում, արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի ժամանակ, էներգամատակարարման ընդհատումների ռիսկի նվազեցումն ու էներգապաշարների անհրաժեշտ ծավալների երաշխավորված տրամադրումը կարճաժամկետ և երկարաժամկետ հեռանկարում,

2) սպառողների արմատական կարիքների բավարարումը, տնտեսապես հիմնավորված գներով հուսալի էներգամատակարարումն ու էներգախնայողության ապահովումը,

3) էներգիայի ներկրման այնպիսի եղանակների ընտրությունը, որոնց դեպքում նվազագույնի կհասցվեն Հայաստանի Հանրապետության իրավասության սահմաններից դուրս գտնվող գործոնների ազդեցությունները տնտեսության վրա,

4) ապահովել ՀԱԷԿ-ի անվտանգ շահագործումը մինչև այն պահը, երբ հնարավոր կլինի այն փոխարինել նոր ատոմային էներգաբլոկով և շահագործումից հանել՝ առանց տնտեսական, սոցիալական, բնապահպանական և էներգետիկ բնույթի բացասական հետևանքների,

5) բնապահպանորեն կենսունակ էներգամատակարարման ապահովումը՝ հիմնված կայուն զարգացման սկզբունքների և Հայաստանի Հանրապետության ընդունած միջազգային բնապահպանական պարտավորությունների վրա,

6) ֆինանսապես կենսադիմացկուն էներգահամակարգի ստեղծումը՝ վարելով հավասարակշռված սակագնային քաղաքականություն, ուր խրախուսվում է էներգիա մատակարարող բոլոր կառույցների տեխնիկապես ու տնտեսապես արդյունավետ գործունեությունն ու գրավչությունը մասնավոր ներդրողների համար,

7) արտահանման կողմնորոշում ունեցող և տնտեսապես արդյունավետ գործող էլեկտրաէներգետիկական համակարգի պահպանումը և հետագա զարգացումը:

4. Հայեցակարգի խնդիրները

10. Հայեցակարգի խնդիրներն են՝

1) Հայաստանի Հանրապետության կայուն տնտեսական զարգացման համար նախադրյալների ստեղծումը,

2) տարածաշրջանում Հայաստանի Հանրապետության էլեկտրաէներգետիկ համակարգի ինքնաբավության և արտահանման ներուժի ապահովումը,

3) ներդրումների համար գրավիչ միջավայրի ստեղծումը, այդ թվում՝ ինչպես վերականգնվող ու այլընտրանքային էներգետիկայի, այնպես էլ ապոմային էներգետիկայի ոլորտում,

4) էներգիայի սպառման արդյունավետության և էներգախնայողության ապահովումը,

5) Հայաստանի էներգետիկ անվտանգության սահմանված մակարդակի ապահովմանն ուղղված հիմնադրույթների մշակումը՝ հիմնված վառելիքաէներգետիկ ներքին ռեսուրսների, ապոմային էներգետիկայի զարգացման, ինչպես նաև

տնտեսապես հիմնավորված և էներգահամակարգի բնականոն գործունեությունն ապահովող հավասարակշռված սակագների համակարգի վրա:

5. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐՆ ՈՒ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ

5.1 Էներգետիկ անվտանգության սպառնալիքները

11. Էներգետիկ անվտանգության սպառնալիքները դրանք այն գործոններն են, որոնք կարող են խափանել երկրի էներգետիկ կարիքների բավարարմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը:

12. Էներգետիկ անվտանգության արտաքին սպառնալիքներն են՝

1) վառելիքաէներգետիկ ռեսուրսների մատակարարումների ընդհատումները,

2) հյուսիսային գազատարի երկարատև խափանումը կամ հյուսիսային և հարավային գազատարների միաժամանակյա խափանումը՝ մասնավորապես ձմեռային ժամանակահատվածում,

3) Վրաստանի տարածքում գտնվող գազատարի նկատմամբ սեփականության իրավունքի ձեռքբերումը Ադրբեյջանի կամ Թուրքիայի որևէ ընկերության կողմից, ուղղակիորեն կամ որևէ այլ աֆիլիացված ընկերության միջոցով,

4) նավթամթերքների ներկրման կարճաժամկետ կամ առավել վտանգավոր՝ երկարաժամկետ խափանումները,

5) Հայաստանի և Իրանի էլեկտրաէներգետիկական համակարգերի զուգահեռ աշխատանքի խափանումներն ու Հայաստանի էլեկտրաէներգետիկական համակարգի հայտնվելը մեկուսացած իրավիճակում,

6) տարածաշրջանային վառելիքաէներգետիկ ծրագրերից դուրս մնալու մշտապես շարունակվող և խորացող գործընթացները և դրա հետևանքով էներգետիկ աղբյուրների տարատեսականացման մակարդակի անկումը,

7) վառելիքաէներգետիկ ռեսուրսների շուկայում կոնյուկտուրային տեղաշարժերն ու գների կտրուկ փոփոխությունը (աճը), արտահանող, ինչպես նաև

տարանցիկ երկրներում քաղաքական անկայունությամբ պայմանավորված տարանցման ժամանակ ի հայտ եկած խոչընդոտները,

8) տարածաշրջանային քաղաքական հակամարտությունները, որոնք ուղեկցվում են վառելիքաէներգետիկ համակարգի օբյեկտների նկատմամբ դիվերսիոն-ահաբեկչական գործողություններով,

9) Թուրքիայի կողմից Ախուրյան և Արաքս գետերի մակարդակների իջեցումը, որը կարող է նվազեցնել Արաքս գետի վրա Հայաստանի և Իրանի կողմից համատեղ կառուցվող ՀԷԿ-երի հզորությունները:

13. Էներգետիկ անվտանգության ներքին սպառնալիքներն են՝

1) էներգահամակարգում շահագործվող սարքավորումների և մեխանիզմների ֆիզիկական և բարոյական մաշվածության բարձր աստիճանը,

2) Հայկական ԱԷԿ-ի գործող էներգաբլոկի փոխարեն նոր ատոմային էներգաբլոկի կառուցմանն ուղղված գործընթացների խափանումը,

3) արտաքին և սեփական ներդրումային ռեսուրսների խիստ նվազումը, նախագծային և շինարարական-մոնտաժային աշխատանքների թերֆինանսավորումը, վառելիքաէներգետիկ համակարգի ձեռնարկությունների և դրանց ապահովող ճյուղերի վերակառուցման, տեխնիկական վերազինման աշխատանքների դանդաղումը,

4) ոչ համարժեք սակագնային քաղաքականության իրականացման հետևանքով վառելիքաէներգետիկ ռեսուրսների գնային անհամաչափության ի հայտ գալը, արդյունքում՝ սահմանվող սակագները չեն ապահովում նորմատիվ նորոգումների և սպասարկումների իրականացման ծախսերը,

5) վառելիքաէներգետիկ պաշարների ոչ արդյունավետ և ոչ խնայողաբար օգտագործումը,

6) էներգահամակարգի ընկերությունների սարքավորումների վերանորոգման, սպասարկման և շինարարա-հավաքակցման աշխատանքների իրականացման ոչ բավարար ծավալները՝ սակագներում նախատեսված միջոցների անբավարարության պատճառով, սարքավորումների մաշվածության անթույլատրելի բարձր մակարդակը,

7) էներգետիկ համակարգի հիդրոտեխնիկական կառույցների տեխնիկական անվտանգության մակարդակի նվազումը,

8) խոշորամասշտաբ նախագծերի իրականացման խաթարումը՝ ծանր և մեծ չափերի սարքավորումների ներկրման ուղիների բացակայության պատճառով,

9) բնական աղետները, տեխնաձին վթարները և այլն:

5.2 Էներգետիկ անվտանգության մարտահրավերները

14. Էներգետիկ անվտանգության մարտահրավերներն են՝

1) էներգամատակարարման բազմազանեցման գործընթացի խաթարումներն՝ ըստ էներգիայի տեսակների և աղբյուրների,

2) էներգետիկ ներքին շուկայի անկառավարելի ազատականացումը,

3) տարածաշրջանային էներգետիկ շուկաներին ինտեգրման դժվարությունները,

4) ճանապարհային շրջափակումների արդյունքում խոշորամասշտաբ նախագծերի իրականացման խաթարումները,

5) էկոլոգիական իրավիճակի աստիճանական ոչ բնականոն վատթարացման արդյունքում հիդրոռեսուրսների նվազումը,

6) վառելիքաէներգետիկ ռեսուրսների ներկրման ուղիների շարքից դուրս գալը,

7) Եվրամիության էներգետիկ շուկաներին միանալու նպատակով ԵՄ Դիրեկտիվների պահանջների հետ ՀՀ ներքին շուկայի կարգավորման կանոնների մոտարկման դժվարությունները,

8) բնակչության սոցիալական վիճակի բացասական ազդեցությունը սակագնային ոչ հավասարակշռված քաղաքականության իրականացման հարցում:

6. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

6.1 Էներգետիկ անվտանգության կառավարման համակարգի կառուցվածքը

15. Էներգետիկ անվտանգության կառավարման համակարգի մեջ ներառվում են բնագավառի լիազոր մարմինը, կառավարման այլ սուբյեկտները, օբյեկտներն ու կառավարման կազմակերպման ընթացակարգերը:

16. Կառավարման սուբյեկտներ են՝

1) պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները,

2) բնագավառի միջազգային մարմինները,

3) Էներգետիկ անվտանգության ապահովման ոլորտում ներգրավված կազմակերպությունները:

17. Կարգավորման օբյեկտներ են՝

1) տնտեսվարող սուբյեկտները (ներառյալ երրորդ անձինք),

2) Էներգամատակարարման ապահովման ծառայությունները,

3) Էներգետիկ ծառայություններից օգտվողները:

18. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման կառավարման սուբյեկտների հիմնական նպատակն է ապահովել Էներգետիկ անվտանգության սահմանված մակարդակը, կանխել կամ նվազագույնի հասցնել տարբեր տեսակի վնասները, տնտեսվարող սուբյեկտի համար ապահովել տնտեսական շահույթը, Էներգետիկ ծառայություններից օգտվողների համար՝ բարձրորակ (այդ թվում՝ անվտանգ) Էներգետիկ ծառայությունների մատուցումը:

19. Կառավարման գործառույթներն են՝

1) Էներգետիկ անվտանգության ապահովման նորմատիվների սահմանումը,

2) նորմատիվների կատարման նկատմամբ հսկողությունը և վերահսկողությունը,

3) պահանջների չկատարման դեպքում համարժեք պատժամիջոցների կիրառումը,

4) տնտեսվարող սուբյեկտների ընդհանուր տնտեսական պայմանների սահմանումը,

5) պետություն-մասնավոր հատված փոխգործակցության շրջանակներում տնտեսվարող սուբյեկտների հետ պայմանագրային պարտավորությունների իրականացումը:

Կառավարման գործողություններին համապատասխան սահմանվում են պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավասություններն ու գործողությունների ալգորիթմը:

20. Կառավարումը ապահովում է՝

1) էներգետիկ անվտանգության ընթացիկ և կանխատեսումային սպառնալիքների նկատմամբ (վերահսկողություն, հսկողություն, դիտարկում, սպառնալիքի գնահատում, ծրագրավորում) ճկունությունը,

2) ապահովվածությունը ռեսուրսներով (մասնագետներ, գիտատեխնիկական զարգացում, տեղեկատվայնացում, նյութատեխնիկական ապահովում, տնտեսվարող սուբյեկտների սեփական միջոցները, նորմատիվ-իրավական բազան),

3) նախապատրաստվածությունը հնարավոր ճգնաժամային իրավիճակներին (պատրաստականության ծրագրեր, վարժանքներ, անձեռնմխելի պաշարների առկայություն և այլն),

4) «էներգետիկ անվտանգության ապահովում-կատարման ժամկետներ» ձևաչափում կառավարման նպատակները սահմանելու հարցերում՝ նպատակասլացությունը,

5) սպառնալիքների կանխատեսումը, գնահատումը, դրանց դրսևորման դեպքում արտակարգ իրավիճակի ցանկացած անբարենպաստ զարգացմանը՝ պատրաստվածությունը,

6) էներգետիկ անվտանգության միջազգայնորեն ընդունված մակարդակը,

7) սուբյեկտների և օբյեկտների կառավարման և կառավարչական ազդեցությունների համակարգումն ու ուղղորդվածությունը,

8) կառավարման մարմինների օպերատիվությունը,

9) գործունեության թափանցիկությունն ու օրինականությունը,

10) լիազորված մարմնի կողմից իրականացվող համակարգման համար նախադրյալների ստեղծումը,

11) բնագավառին առնչվող հարակից ոլորտներում գործող ծառայությունների կողմից աջակցությունը:

21. Էներգետիկ անվտանգության ոլորտում պետական կառավարման մարմինների իրավասությունները և կառուցվածքը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

6.2 Էներգետիկ անվտանգության կառավարման համակարգի խնդիրները

22. Էներգետիկ անվտանգության կառավարման համակարգի խնդիրներն են՝

1) Էներգետիկ անվտանգության մակարդակի գնահատումը և դիտարկումը,

2) Էներգետիկ անվտանգության ապահովման միջոցառումների ծրագրավորումը և նախապատրաստումը,

3) Էներգետիկ անվտանգության ապահովման միջոցառումների իրականացումն ամենօրյա պայմաններում,

4) Էներգետիկ անվտանգության ապահովման միջոցառումների, ինչպես նաև պատրաստականության ծրագրերի իրականացումը ճգնաժամային իրավիճակներում,

5) ճգնաժամային իրավիճակների հետաքննությունը, վնասների նվազեցմանը և դրանց հետևանքների վերացմանն ուղղված աշխատանքները,

6) Էներգետիկ անվտանգության ապահովման միջոցառումների իրականացումը պատերազմի պայմաններում:

23. Կառավարման ամենօրյա ռեժիմում մշակվում են Էներգետիկ անվտանգության ապահովման բնագավառի պետական քաղաքականության հիմնադրույթները, Էներգետիկ անվտանգության ապահովման կարճաժամկետ, միջնաժամկետ և երկարաժամկետ ծրագրերը, նախապատրաստման ծրագրերը, հաստատվում են Էներգետիկ անվտանգության ապահովման միջոցառումների ժամանակացույցերը, կազմակերպվում են վարժանքներ, մեթոդական սեմինարներ և այլն: Միաժամանակ ճգնաժամային իրավիճակների նախազգուշացման, բացահայտման և կանխարգելման, ինչպես նաև՝ Էներգետիկ անվտանգության անհրաժեշտ մակարդակը պահպանելու նպատակով կազմակերպվում է Էներգետիկ

անվտանգության ապահովման բնագավառում կառավարման մարմինների գործողությունների համակարգումը:

24. Կառավարման ամենօրյա ռեժիմի միջոցառումներն են՝

1) էներգետիկ անվտանգության մակարդակի մոնիթորինգը և էներգահամակարգի տնտեսական կարգավորումը,

2) էներգասպառողների և բաժանորդների վերաբերյալ տվյալների միասնական շտեմարանի ձևավորումը և վարումը,

3) էներգետիկ անվտանգության անհրաժեշտ մակարդակի ապահովման, ինչպես նաև տեղեկատվության ժամանակին փոխանակման նպատակով կառավարման մարմինների գործունեության համակարգումը:

25. Կառավարման ռեժիմի գործառույթները ներառում են նաև էներգամատակարարման օբյեկտների անձնակազմերին ներկայացվող պահանջների կատարումը, այդ թվում որոշ դասի էներգամատակարարման օբյեկտների կադրերի ստուգման և թույլտվության միջոցառումների իրականացումը, որոնց արդյունքում մշակվում են էներգետիկ անվտանգության ապահովման պետական համակարգի մարմինների գործունեության և համագործակցության արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված ընթացակարգերը:

26. Ճգնաժամային իրավիճակներում էներգետիկ անվտանգության ապահովման գործողությունների իրականացման արդյունավետությունը պայմանավորված է կառավարման նախորդ փուլում իրականացված նախապատրաստական և դիտարկման գործառույթների արդյունավետությամբ: Ճգնաժամային իրավիճակներում իրականացվող գործառույթները ներառում են նախապես մշակված ծրագրերի, միջոցառումների, այդ թվում նաև ճգնաժամային իրավիճակների հետևանքների վերացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը:

27. Ճգնաժամային իրավիճակներում իրականացվում է հետևյալը՝

1) ապահովվում է պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ժամանակին տեղեկացումը, ինչպես նաև թույլատրելի սահմաններում ճգնաժամային իրավիճակի առաջացման վերաբերյալ բնակչության իրազեկումը,

2) ձեռնարկվում են միջոցներ բնակչության տարհանման, փրկարարական և վթարավերականգնողական աշխատանքների իրականացման, ինչպես նաև ճգնաժամային իրավիճակների գոտում անխափան էներգամատակարարման ապահովման ուղղությամբ,

3) իրականացվում են հնարավոր աղետի գոտում վնասները նվազագույնի հասցնելու և կառավարման մարմինների ու կազմակերպությունների գործունեության համակարգման արդյունավետությունը բարձրացնող միջոցառումներ,

4) իրականացվում են ճգնաժամային իրավիճակի ծագման և զարգացման պատճառների հետաքննության կազմակերպմանն ու իրավիճակի համար մեղավոր անձանց հայտնաբերմանն ուղղված միջոցառումներ,

5) ապահովվում է կառավարման մարմինների միջև սահմանված կարգով տեղեկատվության փոխանակումը, կազմակերպվում է համագործակցություն ճգնաժամային իրավիճակի պատճառների ինքնուրույն հետաքննություն իրականացրած տնտեսվարող սուբյեկտների հետ, անհրաժեշտության դեպքում, հետաքննությանը ներգրավվում են փորձագիտական և այլ կազմակերպություններ,

6) գործընթացային բոլոր փուլերում պետական կառավարման լիազորված մարմինների կողմից իրականացվում է էներգետիկ անվտանգության ապահովման իրականացման ենթակա միջոցառումների հսկողություն և վերահսկողություն:

7. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐԸ

28. ՀՀ էներգետիկ անվտանգությունը ապահովվում է տնտեսական, իրավական, կազմակերպչական, մեթոդական, գիտատեխնիկական և այլ բնույթի համալիր միջոցառումների միջոցով, որոնք են՝

1) էներգետիկ անվտանգության ապահովման համակարգի զարգացման նախադրյալների ստեղծումը,

2) ճգնաժամային իրավիճակների (այդ թվում՝ արտակարգ իրավիճակների) ազդեցություններից պաշտպանվելու միջոցների և եղանակների մշակումը,

3) արտադրանքի մրցունակության ապահովումը,

4) բնակչության կենսաապահովման սահմանված մակարդակի ապահովումը և այլն:

8. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ

8.1 Էներգետիկ անվտանգության ապահովման ուղիները

29. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման ուղիներն են՝

- 1) էներգետիկ անվտանգության ապահովման համակարգի զարգացումը,
- 2) վերականգնվող էներգառեսուրսների արդյունավետ օգտագործման և էներգախնայողության ապահովումը,
- 3) ատոմային էներգետիկայի զարգացումը,
- 4) էներգառեսուրսների մատակարարման տարատեսականցումն ու էլեկտրաէներգետիկական համակարգի տարածաշրջանային ինտեգրումը,
- 5) էներգետիկայի բնագավառի ֆինանսական կայունության և տնտեսական արդյունավետության սահմանված մակարդակի ապահովումը,
- 6) էներգետիկ անվտանգության ապահովումն արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի պայմաններում:

8.2. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման համակարգի զարգացման ուղիները

30. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման համակարգի զարգացման ուղիներն են՝

- 1) էներգետիկ անվտանգության սպառնալիքների բնույթի և սրության բացահայտումը՝ կարճաժամկետ, միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հեռանկարում,
- 2) էներգետիկ անվտանգության ապահովման իրավական հիմքերի և տնտեսական մեխանիզմների կատարելագործումը,
- 3) էներգետիկ շուկայի աստիճանական ազատականացման և կարգավորման մեխանիզմների փոխհամաձայնեցումը,
- 4) տարածաշրջանային էներգետիկ շուկաների հետ ինտեգրումը՝ արտահանման ներուժի ստեղծմամբ,

5) սեփական էներգառեսուրսների իրացմանն ուղղված հետևողական քաղաքականության իրականացումը:

8.3. Վերականգնվող էներգառեսուրսների արդյունավետ օգտագործում և էներգախնայողություն

31. Սեփական վերականգնվող էներգառեսուրսների (հիդրո, հողմա, կենսազանգվածի, արևային, երկրաջերմային և այլն) օգտագործման խթանումը որոշիչ նշանակություն ունի երկրի էներգետիկ անկախության ապահովման գործում:

32. Գիտելիքահենք տնտեսության անցման նախադրյալներից է նաև էներգախնայողության և էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիաների լայնածավալ ներդրումը:

33. Նվազագույն ծախսումներով էներգամատակարարման խթանման արդյունավետ ուղիներից է էներգիայի վատնումների նվազեցումը, իսկ հնարավորության դեպքում նաև՝ կանխումը, էներգախնայողությանն ուղղված միջոցառումների իրականացման շնորհիվ, մասնավորապես, շինարարական նորմերի վերանայման և էներգախնայողության ստանդարտների ներդրման ուղղությամբ, որոնց իրականացումը կնպաստի Հայաստանի ազգային հարստության զգալի մաս կազմող ոչ-մետաղական հանքանյութերի օգտագործման խթանմանը շինարարական արդյունաբերության մեջ:

34. էներգախնայողության ներդրման նպատակն է նվազեցնել էներգահամակարգի կախվածության աստիճանը ներկրվող վառելիքաէներգետիկ ռեսուրսներից, կրճատել ջերմոցային գազերի արտանետումները էներգախնայողության բարելավման միջոցով, մեծացնել պետական և մասնավոր հատվածի ներդրումները շենքերի էներգախնայողության ապահովման ոլորտում, էներգահամակարգի սարքերի ու սարքավորումների վերազինման ճանապարհով նվազեցնել կորուստները և բարձրացնել էներգաարդյունավետության ու հուսալիության աստիճանը, ինչպես նաև՝ էներգախնայողությունը դարձնել տնտեսության այլ ճյուղերում իրականացվող պետական ծրագրերի անբաժանելի մաս, իսկ պետական աջակցության շնորհիվ ապահովել մասնավոր կապիտալի ներգրավումը էներգախնայողության ոլորտ:

35. Էներգախնայողության իրականացման համար անհրաժեշտ է՝

1) Առաջնորդվելով Եվրամիության երկրներում լայնորեն կիրառվող մեթոդոլոգիաներից՝ մշակել Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ հաշվեկշռի կազման մեթոդոլոգիա և յուրաքանչյուր տարի կազմել հանրապետություն ներկրվող, երկրում արտադրվող և սպառման ոլորտ տեղափոխված բոլոր տեսակի էներգիաների էներգետիկ հաշվեկշիռը,

2) հաղթահարել ֆինանսական շուկայի ռիսկային խոչընդոտները, որոնք թույլ չեն տալիս առևտրային բանկերի մասնակցությունը էներգախնայողության ոլորտում,

3) ցուցադրել շենքերում էներգախնայողության շահավետությունը ողջամիտ ներդրումների պարագայում,

4) խթանել էներգախնայողության պահանջարկը շենքերում, մեծացնել առևտրային բանկերի իրազեկումը և հմտությունները էներգախնայողության վարկավորման հարցերում,

5) ջերմաէներգետիկ հզորությունների սերնդափոխությունն իրականացնել ներդնելով գազատուրբինային և համակցված՝ ջերմային և էլեկտրական էներգիայի արտադրության (կոգեներացիոն) համակարգեր, որոնք կգործեն մրցակցային պայմաններում՝ առանց խաչաձև սուբսիդավորման և կհանդիսանան էներգախնայողության լավագույն լուծում:

36. Վերականգնվող էներգետիկայի նոր տեխնոլոգիաների՝ ի թիվս արևային և բիո տեխնոլոգիաների, երկրաջերմային և ջրածնային էներգետիկայի, զարգացման համար անհրաժեշտ ներդրումների խթանումը կարևորվում է ոչ միայն էներգետիկ ոլորտի զարգացման և էներգետիկ անկախության ապահովման տեսակետից, այլև հնարավորություն է տալիս զարգացնել տնտեսության այլ հարակից ոլորտները: Մասնավորապես կենսավառելիքի տարբեր տեխնոլոգիաների զարգացումը կնպաստի գյուղատնտեսության զարգացմանը և գյուղական համայնքների կենսամակարդակի բարձրացմանը, մշակող և վերամշակող արտադրությունների զարգացմանը գյուղական տարածքներում: Արևային ֆոտովոլտային տեխնոլոգիաների զարգացումը հնարավորություններ կստեղծի ոչ մետաղական հանքարդյունահանության և քիմիական արդյունաբերության

զարգացման, կիսահաղորդչային տեխնոլոգիաների և կիսահաղորդչային թերմոզեներատորների արտադրության զարգացման համար, որոնք ունեն կիրառության լայն հնարավորություններ:

37. Անհրաժեշտ է շարունակել սեփական հանածո վառելիքի (նավթ և գազ, պինդ վառելիք) որոնողահետախուզման և արդյունահանման համար անհրաժեշտ լրացուցիչ հետախուզման հետ կապված աշխատանքները: Պինդ վառելիքից ածուխի և թերթաքարերի այրման պրոցեսներում ներկայումս կիրառվող նոր տեխնոլոգիաների պարագայում, անհրաժեշտություն է առաջացել լրացուցիչ ուսումնասիրել Հայաստանում դրանց օգտագործման տնտեսական արդյունավետության հարցը:

38. Նավթամթերքների ներկրման հնարավոր խափանումներից Հայաստանի կախվածությունը նվազեցնելու, ինչպես նաև դրանցում վերականգնվող էներգառեսուրսների որոշակի մասնաբաժին ապահովելու նպատակով կարևորվում է գյուղատնտեսության տեղական արտադրանքից բիոէթանոլի և/կամ բիոբութանոլի ստացման կազմակերպումն ու էլեկտրատրանսպորտի զարգացումը:

39. Շարժիչային վառելիքի մատակարարման գործում անվտանգության ապահովման տեսանկյունից կարևորվում է ներկրման ուղիների տարատեսականացումը՝ ԻԻՀ-ից դեպի Հայաստան նավթամթերքների փոխադրման խողովակաշարի կառուցման, ինչպես նաև Հայաստանում կենսաէթանոլի ստացման ամբողջական արդյունաբերական ցիկլի ներդրման ճանապարհով, հնարավորություն ստեղծելով 2020 թվականին առաջնային վառելիքի ընդհանուր հաշվեկշռի մոտ 10%-ը կենսաէթանոլով և կենսադիզելով փոխարինելու:

40. Անհրաժեշտություն է առաջացել էկոլոգիական տեսակետից մաքուր տեխնոլոգիաների կիրառմամբ տրանսպորտային միջոցների, այդ թվում՝ էլեկտրատրանսպորտային ենթակառուցվածքների կիրառմանն ու զարգացմանը, ինչպես քաղաքներում, այնպես էլ մարզերում: Այս նպատակով արդեն իսկ պետք է ձեռնարկել համապատասխան ենթակառուցվածքային, մաքսային և հարկային օրենսդրության ձևավորման գործընթացը՝ էլեկտրատրանսպորտի ներկրումը Հայաստան խթանելու համար: Կարևորվում է նաև ջրածնային շարժիչներով ավտոտրանսպորտի զարգացման հնարավորությունների հետազոտումը՝ ջրածնի

ստացման ենթակառուցվածքների ստեղծման նպատակով ապագայում ստեղծվող էլեկտրաէներգետիկ հզորությունների օգտագործմամբ:

8.4. Ատոմային էներգետիկայի զարգացումը

41. Հայկական ԱԷԿ-ի շահագործումից դուրսբերումն անհրաժեշտաբար կառաջացնի համապատասխան փոխարինող հզորությունների պահանջ:

42. Հայկական ԱԷԿ-ի երկրորդ էներգաբլոկի հզորությունն ու նրա կողմից արտադրված էլեկտրաէներգիան ջերմային էներգաբլոկով փոխարինելու պարագայում հանրապետությունում էլեկտրաէներգիայի սպառման 60-70%-ը կարտադրվի ներմուծվող վառելիքով (առավելապես՝ բնական գազով): Արդյունքում կառաջանան նոր բնույթի բնապահպանական ու սոցիալական խնդիրներ՝ պայմանավորված ջերմոցային գազերի աճող արտանետումներով և սակագների կանխատեսվող աճով անհրաժեշտություն կառաջանա նվազեցնել դրա հետ կապված բոլոր հնարավոր վտանգները: Հայկական ԱԷԿ-ի երկրորդ էներգաբլոկի նախագծային անվտանգության բարձրացման և անվտանգ շահագործման ապահովման համար անհրաժեշտ է կատարել լրացուցիչ ներդրումներ, այդ թվում՝ շահագործման անվտանգության բարձրացման համար՝ ներառյալ տարեկան շուրջ 2մլն.ԱՄՆ դոլարի ներդրումները՝ անվտանգության մակարդակի պահպանման նպատակով: Կայանի ծերացման ծրագրի իրականացումը, ինչպես նաև անձնակազմի վերապատրաստման և անվտանգության կուլտուրայի հարցերը նույնպես պահանջում են լրացուցիչ ռեսուրսներ: Ճապոնիայի «Ֆուկուսիմա» ԱԷԿ-ի վթարից հետո ամբողջ աշխարհի ատոմակայաններում անց են կացվում <ստրեսս թեստ>-եր, ավելի խստացվում են անվտանգությանը ներկայացվող պահանջները և աճում դրանց ապահովման համար անհրաժեշտ ռեսուրսների ծավալները:

43. Հայկական ԱԷԿ-ի թիվ 2 էներգաբլոկը մինչև 2016թ. անվտանգ շահագործելու համար անհրաժեշտ է կառուցել աշխատած միջուկային վառելիքի պահեստարանների երրորդ և չորրորդ մասնաշենքերը, որոնցից երրորդը՝ նախատեսվում է ավարտել 2012 թվականին՝ ծախսերը ներառելով արտադրվող էլեկտրաէներգիայի սակագնում: Հայկական ԱԷԿ-ի թիվ 2 էներգաբլոկի շահագործումը 2016թ. հունվարի 5-ից հետո շարունակելու համար 2012-2015թթ.

ընթացքում, ըստ նմանատիպ էներգաբլոկների շահագործման ժամկետի ավելացման միջազգային փորձի, անհրաժեշտ կլինի լրացուցիչ ծախսել մոտ 150 մլն. ԱՄՆ դոլար:

44. Հայկական ԱԷԿ-ի շահագործումից դուրս բերման աշխատանքները ըստ “ՀԱԷԿ-ը շահագործումից դուրս բերելու ռազմավարության” գնահատվում է մոտ 239 մլն. Եվրո, որից, մինչև շահագործումից հանելու նպատակով թիվ 2 էներգաբլոկի կանգնեցումը, անհրաժեշտ է իրականացնել մոտ 4,5 մլն. Եվրո արժեքով աշխատանքներ՝ նշված գումարը ներառելով սակագնում: Դրա համար անհրաժեշտ է բնականոն կերպով կատարել նախատեսված մասհանումները՝ ՀԱԷԿ-ը շահագործումից դուրս բերելու նպատակով ստեղծված հիմնադրամին:

45. Հայկական ԱԷԿ-ի շահագործումից դուրս բերման գործընթացը նախատեսում է կազմակերպական և ֆինանսական մեծածավալ միջոցառումների իրականացում, այդ թվում՝ միջազգայնորեն ստանձնած, որոնց բարեհաջող իրականացումը ենթադրում է նաև արտաքին ֆինանսական աջակցություն:

46. Հայկական ԱԷԿ-ի շահագործումից դուրս բերմամբ Հայաստանը կկորցնի իր էներգետիկ անվտանգության ներկայիս մակարդակը և էներգամատակարարման բազմազանության գլխավոր տարրը: Նոր ստոմային էներգաբլոկի կառուցման օգտին է խոսում նաև միջուկային վառելիքի և բնական գազի գների աճի տենդենցների կանխատեսումները մինչև 2050 թվականը: Բնական գազի գնի անկանխատեսելի աճի պարագայում, որը պայմանավորված կլինի բնական գազի պաշարների նվազմամբ և արդյունահանող երկրների թվի կրճատմամբ, միջուկային վառելիքի գինը կարող է դիտարկվել համեմատաբար կայուն:

47. Օգտագործած միջուկային վառելիքի և ռադիոակտիվ թափոնների կառավարման համակարգի ստեղծման համար անհրաժեշտ է այդ բնագավառի իրավական դաշտի շարունակական զարգացումն ու կուտակված, ինչպես նաև հետագայում ծագելիք խնդիրների լուծմանն ուղղված ֆինանսական միջոցների հայթայթումը, որոնք կարտացոլվեն Հայաստանի Հանրապետությունում ռադիոակտիվ թափոնների և աշխատած միջուկային վառելիքի անվտանգ կառավարման ռազմավարության մեջ: Ռազմավարության մշակման աշխատանքները կսկսվեն 2012 թվականի առաջին կիսամյակում:

48. Անհրաժեշտ է ապահովել Հայաստանի Հանրապետությունում նոր միջուկային էներգաբլոկի կառուցմանն ուղղված հաջորդական քայլերի իրականացումը՝ զարգացնելով Ռուսաստանի Դաշնության հետ ձեռք բերված համաձայնությունները, շարունակել բանակցությունները նոր միջուկային էներգաբլոկի կառուցման հնարավոր միջազգային ներդրողների հետ, ոլորտը կարգավորող միջազգային կոնվենցիաների պահանջներին համապատասխան ապահովել բնապահպանական և տեխնիկական փորձաքննությունների իրականացումը, համապատասխան որակավորման շահագործող կադրերի պատրաստումը, հզորացնել միջուկային անվտանգության պետական վերահսկողություն իրականացնող մարմնի և տեխնիկական աջակցություն տրամադրող կազմակերպության կարողությունները և համալրել լիցենզավորման համար անհրաժեշտ օրենսդրական դաշտը:

49. 2009 թվականի հոկտեմբերին Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից ընդունվեց «Հայաստանի Հանրապետությունում նոր միջուկային էներգաբլոկ/ներ/ի կառուցման մասին» ՀՀ օրենքը: Համաձայն այդ օրենքի նախատեսվում է Հայաստանի Հանրապետությունում կառուցել մինչև 1200 ՄՎտ մավոր հզորության միջուկային էներգաբլոկ(ներ), որի հիման վրա Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը հավանություն տվեց Հայաստանի Հանրապետությունում կառուցվող նոր միջուկային էներգաբլոկը Ռուսաստանի Դաշնության ջրա-ջրային էներգետիկական ռեակտորային տեղակայանքով /ԱԷԿ-92 նախագիծը, հզորությունը 1060 ՄՎտ, շահագործման ժամկետը 60 տարի/ կահավորելուն, և Հայաստանի Հանրապետության տարածքում նոր միջուկային էներգաբլոկի կառուցման պատվիրատուի գործառույթները իրականացնելու նպատակով Ռուսաստանի Դաշնության հետ հավասար բաժնեմասով փակ բաժնետիրական ընկերության ստեղծմանը:

50. Ըստ միջազգային և ներքին օրենսդրությամբ սահմանված կարգերի են ընթանում նոր էներգաբլոկի շինարարության հետ կապված գործընթացները, այդ թվում՝ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության վերլուծության գնահատումը, նոր էներգաբլոկի կառուցման հարթակի ընտրման լիցենզիայի ձեռքբերումը, շինարարական հարթակի սեյսմիկ վերագնահատման աշխատանքները:

Միջազգային համագործակցության ընդլայնման ուղղությամբ, Հայաստանի Հանրապետությունը՝

1) միացել է «Միջուկային վնասի դեպքում քաղաքացիական պատասխանատվության մասին» Վիեննայի կոնվենցիային,

2) վավերացրել է ՀՀ և Ռուսաստանի Դաշնության միջև «Ուրանի հարստացման միջազգային կենտրոնի աշխատանքներին մասնակցության մասին» համաձայնագիրը,

3) աշխատանքներ է տանում «Աշխատած միջուկային վառելիքի հետ անվտանգ վարվեցողության և ռադիոակտիվ թափոնների հետ անվտանգ վարվեցողության միացյալ կոնվենցիային» միանալու ուղղությամբ:

8.5. Էներգառեսուրսների մատակարարման տարատեսականացում և տարածաշրջանային ինտեգրում

51. Հայաստանի էներգետիկ անվտանգության ապահովման կարևորագույն մասն է հանդիսանում առաջնային էներգառեսուրսների մատակարարման տարատեսականացումը, տարածաշրջանային ինտեգրման և էլեկտրաէներգիայի արտահանման հնարավորությունների մեծացումը:

52. Տարածաշրջանում քաղաքական ու տնտեսական առավելություններ կստանան այն երկրները, որոնք կկարողանան հաջողությամբ իրականացնել սեփական զարգացման ծրագրերը՝ հատկապես արտահանման կողմնորոշում ունեցող և բարձր շահութաբերություն ստեղծող ճյուղերում, այդ թվում՝ ներդրումների համար գրավիչ քաղաքական-տնտեսական միջավայրի ստեղծմամբ:

53. Տարածաշրջանի երկրների կողմից էլեկտրաէներգետիկայի ոլորտում իրականացվող քաղաքականության արդյունքում Հայաստանը կարող է դուրս մնալ Սևծովյան տարածաշրջանի երկրների էլեկտրաէներգետիկական համակարգերի օղակաձև միացման ծրագրերից, քանի որ Վրաստանի տարածքում կառուցվում է 500 կՎ լարման օդային գիծ, որը, ձգվելով արևելքից դեպի արևմուտք և միացնելով Ադրբեջանի Հանրապետության ու Վրաստանի էլեկտրաէներգետիկական համակարգերը, 1050 ՄՎտ հզորությամբ հաստատուն հոսանքի ներդիրի միջոցով

կմիանա Թուրքիայի համակարգին, իսկ Թուրքիայի կողմից իրականացվող ներդրումների հաշվին Վրաստանի արևմտյան մասում կառուցվում է շուրջ 400 ՄՎտ հզորությամբ հիդրոէլեկտրակայանների կասկադ: Այս ամենը խոչընդոտելով Հայաստանի ու Վրաստանի էլեկտրաէներգետիկական համակարգերի ինտեգրման գործընթացին, հնարավորություն են տալիս Ադրբեջանին և Թուրքիային՝ շարունակել խորացնել Հայաստանի մեկուսացումը տարածաշրջանային էներգետիկ շուկայի ինտեգրման գործընթացներից: Տարածաշրջանային ինտեգրման տեսանկյունից կարևորվում է ներկայումս մեկնարկած Իրան-Հայաստան 400 կՎ լարման միջհամակարգային երկշղթա օդային գծի կառուցումը: Հյուսիս-հարավ տարանցումն ապահովելու նպատակով անհրաժեշտ է կառուցել Հայաստան-Վրաստան 400 կՎ լարման նույնպես երկշղթա օդային գիծ և այս գործընթացին ակտիվորեն ներգրավել Ռուսաստանի Դաշնության համապատասխան ընկերություններին: Վերջիններս անպայմանորեն շահագրգռված կլինեն այս համագործակցությամբ, քանի որ 2011թվականին Վրաստանի և ՌԴ համապատասխան ընկերությունների միջև կնքվել է էլեկտրաէներգետիկական համակարգերի զուգահեռ աշխատանքի վերաբերյալ համաձայնագիր:

54. Հայաստանի էներգետիկ անվտանգության համար չափազանց կարևոր նշանակություն ունի Ռուսաստանի և Վրաստանի տարածքով անցնող գազատարը:

55. Իրանից եկող գազատարը կայուն այլընտրանքային ճանապարհ է Ռուսաստանի և Վրաստանի տարածքով անցնող միակ գազատարի համար: Էներգառեսուրսների մատակարարման տարատեսականացման և տարածաշրջանային ինտեգրացման տեսանկյունից Իրան-Հայաստան գազատարի շահագործումը հնարավորություն կտա առավելագույնս բեռնավորել արտադրող հզորությունները, պահպանել էներգահամակարգի համար արտահանման կողմնորոշումը, զարգացնել էլեկտրաէներգիա հաղորդող ցանցը և արտահանման արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով կազմակերպել ինչպես արտադրող հզորությունների, այնպես էլ հաղորդող ցանցի սերնդափոխությունն ու արդիականացումը:

56. Հայաստանի ձմեռային պիկային բեռնվածությունը բավարարելու համար անհրաժեշտ էլեկտրաէներգիայի արտադրության ապահովումը ենթադրում է

բավարար տարողությամբ պահեստարաններ ունենալը՝ դիմակայելու համար ներկրման անսպասելի ընդհատումներին: Պահեստարանները, ինչպես նաև պահեստարանից ներս և դուրս վառելիքի տեղափոխման սարքավորումները պետք է հուսալի լինեն:

57. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման տեսակետից կարևորագույն անհրաժեշտություն է շարժիչային վառելիք հանդիսացող նավթամթերքների ինչպես ռազմավարական պաշարները, այնպես էլ մատակարարման երաշխավորված ուղի /խողովակաշարի տեսքով/ ունենալը, զուգահեռաբար սեփական ռեսուրսներով բիոէթանոլի/բիոբուէթանոլի/ արտադրության կազմակերպումը, որպես էներգետիկ անվտանգության մակարդակի բարձրացման գործոն, ինչպես նաև տրանսպորտի բնագավառում էլեկտրատրանսպորտի զարգացումը, որը օգտագործվող էներգակիրների տարատեսականացման իրատեսական ճանապարհներից է:

58. Էներգառեսուրսների մատակարարման տարատեսականացման և տարածաշրջանային ինտեգրման թիրախներն են՝

1) ստորգետնյա գազապահեստարանների ընդլայնում և արդիականացում, ԵՄ դիրեկտիվներին համապատասխան՝ հետազոտության արդյունքում ճշգրտված ծավալների չափով,

2) նավթամթերքների ռազմավարական պաշարների ստեղծում, մատակարարման խողովակաշարի կառուցում և բիոէթանոլի/բիոբուէթանոլի/ արտադրության հիմնում,

3) Հայաստան-Իրան և Հայաստան-Վրաստան էլեկտրահաղորդման օդային գծերի ուժեղացում՝ 400կՎ լարման գծերի կառուցմամբ, 220 կՎ լարման դեպի Ղարս օդային գծի վերականգնում, ինչպես նաև նոր՝ ավելի բարձր լարման միջհամակարգային օդային գծերի կառուցման հնարավորությունների հետազոտում՝ տարածաշրջանային էլեկտրաէներգետիկական համակարգերի հետ ինտեգրումն ապահովելու համար,

4) միջազգային էներգամիավորումների հետ զուգահեռ աշխատանքի իրականացում (Անկախ Պետությունների Համագործակցություն, Սևծովյան Տնտեսական Համագործակցություն),

5) էլեկտրաէներգիայի և հզորության տարածաշրջանային շուկայի կազմակերպում, ինչպես նաև ԱՊՀ երկրների էներգետիկ շուկայի հետ ինտեգրում:

8.6. Էներգետիկայի բնագավառի ֆինանսական կայունության և տնտեսական արդյունավետության սահմանված մակարդակի ապահովում

59. Էներգետիկայի բնագավառի ֆինանսական կայունության և տնտեսական արդյունավետության սահմանված մակարդակի ապահովման խնդրում առանձնահատուկ կարևորվում են հիմնավորված սակագները, որոնք ամբողջությամբ ներառում են սարքավորումների բնականոն աշխատանքն ապահովող հիմնանորոգման և սպասարկման համար անհրաժեշտ ծախսերը, միաժամանակ ապահովելով սպասարկող անձնակազմին և նրանց ընտանիքներին բարեկեցիկ կյանքը:

60. Էներգետիկ անվտանգության կայուն երաշխիքներ ձևավորելու տեսանկյունից տարվող քաղաքականությունը միտված է էներգահամակարգը դարձնել ոչ թե սոցիալական քաղաքականությունն իրականացնող անմիջական գործիք, այլ մի համակարգ, որը մասնավոր ընկերություններին հնարավորություն է ընձեռում գործունեություն ծավալել ֆինանսապես կայուն միջավայրում, շահագրգռված լինելով արդյունավետության բարձրացման մեջ՝ շահույթ ստանալու և զարգացման համար ներդրումներ գրավելու նպատակով:

61. Նոր հզորությունների տեղադրմամբ, ինչպես նաև Հանրապետության համար ռազմավարական նշանակություն ունեցող խոշոր ծրագրերի իրականացմամբ պայմանավորված սպառման սակագների աճի սոցիալական հետևանքները մեղմելու նպատակով, անհրաժեշտ է ներգրավել “փափուկ” վարկեր, քանի որ Հայաստանի պարագայում նոր հզորությունների կառուցումը և խոշոր ծրագրերի իրականացումը առևտրային վարկերի ներգրավմամբ չի կարող արդարացված լինել, ուստի անհրաժեշտ է շարունակել ներդրումների իրականացման համար արդեն իսկ կիրառված լավագույն փորձը:

62. Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ էներգետիկան „սպասարկող,, ոլորտ է և իր արտադրանքի տեսակը և քանակը կախված է պահանջարկից, ուստի նրա զարգացման հեռանկարներն, այդ թվում էներգետիկ անվտանգությունն անհրաժեշտ է կառուցել կանխատեսվող պահանջարկի վրա՝ անհրաժեշտ ճկունությամբ հանդերձ:

63. Տնտեսապես ընդունելի ու կայուն եղանակով գազաբաշխիչ ցանցի ընդլայնումը և գազամատակարարման ապահովումը դրա կարիքն ունեցող բոլոր սպառողների համար անպայմանորեն կնպաստի ջերմամատակարարման վերականգնման հետ կապված հիմնախնդիրների լուծմանը, այդ թվում մրցակցային դաշտում առանց խաչաձև սուբսիդավորման ջերմային և էլեկտրական էներգիաների համակցված արտադրության ներդրմանը, ինչպես նաև ինքնավար ու բաշխված (ապակենտրոնացված) արտադրողներին աջակցմանը: Ջերմամատակարարման վերականգնման նպատակով իրականացվելիք ներդրումները հիմնականում նպատակաուղղված կլինեն և կնպաստեն էներգախնայողության ու էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիաների ներմուծմանը:

8.7. էներգետիկ անվտանգության ապահովումը արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի դեպքում

64. էներգետիկ անվտանգության ապահովման համակարգի գործունեության ապահովումը արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի դեպքում արտահայտվում է՝

- 1) պետական մարմինների՝ քաղաքական, սոցիալական, տնտեսական կտրուկ փոփոխություններին համարժեքորեն արձագանքելու հնարավորության մեջ,
- 2) անորոշ տնտեսական և սոցիալական հետևանքներ ունեցող բարդ տեղական (մարզային) էներգետիկ իրավիճակներին ինքնուրույն արձագանքելու հնարավորության մեջ,
- 3) բնակչության արժանապատիվ ապրելակերպ ապահովելու նպատակով էներգամատակարարման և սպասարկման որակի գործող չափորոշիչները համաշխարհային չափորոշիչներին համապատասխանեցնելու մեջ,

4) էներգիայի և էներգառեսուրսների ազատ հակամենաշնորհային շուկաների աստիճանական ստեղծման համար համապատասխան պայմանների ապահովման մեջ՝ տարածաշրջանի երկրների հետ բնականոն հարաբերությունների հաստատման պարագայում:

9. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՆ ՈՒ ՆՐԱՆՑ ԴԵՐԸ

65. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման գործընթացում ներգրավվում են էներգետիկ անվտանգության ապահովման պետական մարմինները, բնագավառում գործող տնտեսվարող սուբյեկտները:

9.1. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման պետական մարմինները

66. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման պետական մարմիններն են՝

1) էներգետիկ ոլորտի լիազոր մարմինը, որն իրականացնում է էներգետիկայի բնագավառի զարգացման քաղաքականության մշակումն ու իրականացման ապահովումը,

2) հանրային ծառայությունների գործունեությունը կարգավորող մարմինը, որն իրականացնում է էներգետիկ շուկայի գործունեության կանոնների մշակումը և կարգավորումը, սակագնային քաղաքականության վարումը,

3) միջուկային անվտանգության ոլորտը կարգավորող մարմինը, որն իրականացնում է միջուկային նյութերի և միջուկային սարքավորումների հետ տարվող գործունեության և միջուկային նյութերի շրջանառության կարգավորումը,

4) բնապահպանության ոլորտի լիազոր մարմինը, որն իրականացնում է շրջակա միջավայրի վրա էներգետիկայի բնագավառի ազդեցության մոնիտորինգը և վերահսկումը,

5) կրթության և գիտության ոլորտի լիազոր մարմինը, որն իրականացնում է էներգետիկայի բնագավառի կադրերի պատրաստման և գիտական նոր հետազոտությունների կազմակերպման ու նոր տեխնոլոգիաների ներդրման ապահովումը,

6) տրանսպորտի և կապի ոլորտի լիազոր մարմինը, որն իրականացնում է էլեկտրատրանսպորտի զարգացում և խոշորամասշտաբ էներգետիկ նախագծերի իրականացման պարագայում մեծ կշռով ու չափսերի սարքավորումների տեղափոխմանն աջակցություն,

7) արտակարգ իրավիճակների ոլորտի լիազոր մարմինը, որն իրականացնում է արտակարգ իրավիճակներում համագործակցություն էներգետիկայի բնագավառի պետական կառավարման մարմնի ու գործունեություն իրականացնող ընկերությունների հետ:

9.2. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման տնտեսվարող սուբյեկտները

67. Էներգետիկ անվտանգության բնագավառում տնտեսվարող սուբյեկտների հիմնական գործառույթներն են՝

1) էներգետիկ անվտանգության ապահովման նպատակով, ինչպես նաև պետություն-մասնավոր հատված գործընկերության դեպքում պետական կառավարման մարմինների հետ համագործակցությունը,

2) էներգետիկ անվտանգության ապահովման համար պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին առաջարկություններ ներկայացնելը,

3) միասնական տեղեկատվական շտեմարանի ձևավորումը և սահմանված կարգով համապատասխան ճգնաժամային իրավիճակների պատճառների և հանգամանքների բացահայտման նպատակով ինքնուրույն ուսումնասիրությունների իրականացումը, տեղեկատվություն տրամադրելը,

4) նորմատիվ-իրավական ակտերով սահմանված էներգետիկ անվտանգության ապահովմանը ներկայացվող պահանջների կատարումը,

5) էներգետիկ օբյեկտների անվտանգ և անխափան գործունեության համար անհրաժեշտ տեխնիկական և հատուկ միջոցների սարքինության ապահովումը,

6) պատրաստականության ծրագրերին մասնակցությունը,

7) ճգնաժամային իրավիճակների (այդ թվում՝ արտակարգ իրավիճակների) կանխարգելման, այդ պայմաններում գործողությունների իրականացման, դրանց հետևանքները վերացնելու կամ վնասները նվազագույնի հասցնելու միջոցառումների իրականացումը՝ համագործակցելով պետական կառավարման մարմինների հետ,

8) սահմանված կարգով տեղեկությունների տրամադրումը կենտրոնական տեղեկատվական շտեմարան, ինչպես նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրազեկումը ճգնաժամային իրավիճակների և սպառնալիքների, ինչպես նաև գործողությունների կանոնների և կարգի վերաբերյալ,

9) էներգետիկ անվտանգության ապահովման հետ կապված աշխատանքներում տեխնիկական կանոնակարգերով և այլ իրավական ակտերով սահմանված որակավորման պահանջներին համապատասխանող անձանց ներգրավումը,

10) էներգետիկ անվտանգության պահանջների և կանոնների արտադրական հսկողության կազմակերպումն ու իրականացումը,

11) ճգնաժամային իրավիճակների պատճառների տեխնիկական հետաքննության մասնակցությունը, ձեռնարկել միջոցառումներ այդ պատճառների վերացման ուղղությամբ,

12) պատասխանատվությունը էներգետիկ անվտանգության պահանջների կատարումը խախտելու համար:

10. ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ և ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ

68. Պետական կառավարման մարմինների կողմից արտակարգ իրավիճակների կանխմանն ուղղված միջոցառումներն են՝

1) պատրաստականության ծրագրերի մշակումը,

2) հատուկ համակարգող մարմինների ստեղծումը,

3) էներգետիկ անվտանգության խախտումների դեպքում ծագած խնդիրների և վտանգների, ինչպես նաև պատրաստականության ծրագրերի մասին հասարակության տեղեկացումը,

4) էներգետիկ բնագավառում արտակարգ իրավիճակների կանխատեսումը և դիտարկման իրականացումը,

5) արտակարգ իրավիճակների դեպքերի համար տնտեսվարող սուբյեկտների աշխատակիցների պատրաստականության ծրագրերով նախատեսված միջոցառումների և գործողությունների ուսուցման կազմակերպման իրավական ակտերի ընդունումը,

6) արտակարգ իրավիճակների կանխարգելման, դրանց ժամանակ իրականացվող գործողությունների և դրանց հետևանքների վերացման նպատակով նյութատեխնիկական (բնական գազի և նավթի պահեստավորում) և ֆինանսական անհրաժեշտ պաշարների ստեղծումը,

7) էներգետիկ բնագավառում արտակարգ իրավիճակների կանխարգելման հատուկ միջոցառումների իրականացումը, այդ թվում՝ մասնագիտացված փրկարարական-վթարավերականգնողական ծառայությունների հետ սպասարկման պայմանագրերի կնքումը, օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում նաև, աշխատակիցներից կազմված (կամ արտահաստիքային) վթարային-փրկարարական ծառայությունների (ստորաբաժանման) ստեղծումը, պահպանության և հսկողության տեխնիկական միջոցների համակարգի ստեղծումը և օգտագործումը, էներգետիկ անվտանգության միջոցառումների հսկողության ներքին համակարգի կազմակերպումը, սահմանափակ մուտքի տեղեկատվության փոխանակման համակարգի կազմակերպումը, կենտրոնական տեղեկատվական շտեմարանի կողմից պլանային վթարային անջատումների, վթարների և արտակարգ իրավիճակների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության

արտակարգ իրավիճակների նախարարության Ճգնաժամային կառավարման կենտրոնին տեղեկատվության տրամադրման ապահովումը:

8) արտակարգ իրավիճակների կանխարգելման այլ միջոցառումների իրականացումը:

69. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից արտակարգ իրավիճակների կանխմանն ուղղված միջոցառումներն են`

1) համայնքային պատրաստականության ծրագրերի մշակումը,

2) էներգետիկ անվտանգության խախտումների դեպքում ծագած խնդիրների և վտանգների, ինչպես նաև պատրաստականության ծրագրերի մասին համայնքի տեղեկացումը,

3) արտակարգ իրավիճակների դեպքերի համար համայնքի պատրաստականության ծրագրերով նախատեսված միջոցառումների և գործողությունների ուսուցման կազմակերպումը,

4) արտակարգ իրավիճակների կանխարգելման, դրանց ժամանակ իրականացվող գործողությունների և դրանց հետևանքների վերացման նպատակով ֆինանսական անհրաժեշտ պաշարների ստեղծումը,

5) արտակարգ իրավիճակների կանխարգելման այլ միջոցառումների իրականացումը:

11. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ

ԱՆԸՆԴՀԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

70. Էներգետիկ անվտանգության ապահովման անընդհատությունը ներառում է բոլոր ոլորտների և գործողությունների հասանելիությունը` սահմանելով այդ ոլորտների և գործողությունների էներգետիկ անվտանգության պատասխանատու անձանց և մարմինների ցանկը` համաձայնեցնելով նրանց իրավասությունները կառավարման ենթակարգված համակարգերում: Էներգետիկ անվտանգության ապահովման անընդհատությունը պայմանավորված է բոլոր ենթակարգային մակարդակներում պատրաստականության ծրագրերի, ընթացիկ կանխարգելիչ-նախազգուշական միջոցառումների և ճգնաժամային իրավիճակներում ու դրանց հետևանքների վերացման դեպքերում հատուկ միջոցառումների առկայությամբ:

71. Էներգետիկ անվտանգության ապահովմանը մասնակից պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, տնտեսվարող սուբյեկտները պատասխանատվություն են կրում Էներգետիկ անվտանգության անընդհատության համար, ըստ այդմ, նշված մարմինները, ինչպես նաև ճգնաժամային իրավիճակների ու դրանց հետևանքների վերացման միջգերատեսչական հանձնաժողովները, իրենց իրավասությունների սահմաններում շարունակաբար վերլուծում են Էներգետիկ անվտանգության մակարդակը, բացահայտում և վերացնում առկա թերությունները, կատարելագործում են Էներգետիկ անվտանգության ապահովման իրավական, կազմակերպական, տեղեկատվական, գիտական, նորարարական, ֆինանսատնտեսագիտական, նյութատեխնիկական միջոցները և մեթոդները:

72. Պատրաստականության ծրագրերում սահմանազատվում են Էներգետիկ անվտանգության ապահովման գործողությունները՝ ըստ տարածքի, ժամանակի և կատարողների, ինչպես նաև այդ գործողությունների իրականացման համար պատասխանատվությունը:

12. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ

73. Էներգետիկ անվտանգության անհրաժեշտ մակարդակի ապահովման գլխավոր գրավականը Էներգետիկ անվտանգության ապահովման պահանջներին համապատասխան համարժեք պատասխանատվության միջոցների սահմանումն է, պահանջների կատարման նկատմամբ հսկողության և վերահսկողության գործընթացների արդյունավետության բարձրացումը:

74. Էներգետիկ հսկողության իրականացման նպատակով կազմակերպվում է Էներգետիկ անվտանգության պահանջների կատարման դիտարկումների համակարգ և կատարվում են վերլուծություններ Էներգետիկ անվտանգության ընթացիկ մակարդակի վերաբերյալ, վարվում է տեղեկատվական շտեմարան, որոնց արդյունքում կարող են մշակվել փոփոխություններ, այդ թվում՝ օրենսդրական՝ ուղղված Էներգետիկ անվտանգության պահանջների կատարման նկատմամբ պատասխանատվության բարձրացմանը:

13. ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

75. Հայեցակարգի դրույթների իրականացումն ապահովելու նպատակով, Հայեցակարգի ուժի մեջ մտնելուց հետո վեցամսյա ժամկետում մշակվում և գործողության մեջ է դրվում „Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ անվտանգության ապահովմանն ուղղված միջոցառումների ծրագիրը“:

76. Ծրագրում ներառվում է հետևյալը՝

- 1) էներգետիկ անվտանգության սպառնալիքների վերլուծությունը, դրանց կանխմանն ու կանխարգելմանն ուղղված միջոցառումները,
- 2) էներգետիկ անվտանգության առկա մակարդակի գնահատականը,
- 3) էներգետիկ անվտանգության ապահովման միասնական պետական քաղաքականության իրականացմանն ուղղությունները,
- 4) էներգետիկ համակարգի գործունեության կատարելագործմանն ուղիները,
- 5) էներգետիկ ենթակառուցվածքների արդիականացման և սարքավորումների օգտագործման արդյունավետության բարձրացմանն ուղիները,
- 6) վառելիքաէներգետիկ ռեսուրսների և նավթամթերքների ռազմավարական պաշար ստեղծելու համար անհրաժեշտ միջոցառումները,
- 7) վերականգնվող էներգառեսուրսների աստիճանական իրացման գործընթացի վերլուծությունն ու գնահատականը,
- 8) բնական գազի ռազմավարական ռեզերվի պահեստավորման հարցերը,
- 9) արտակարգ իրավիճակներում և ռազմական դրության պայմաններում էներգետիկ անվտանգության ապահովմանն ուղղված միջոցառումները:
- 10) էներգետիկայի բնագավառում հակասահաբեկչական գործողությունների հակազդման գործում միջազգային համագործակցության ակտիվացումը, էներգետիկայի օբյեկտներում ահաբեկչության դեմ պայքարի գործողությունների մշակումը և ընդունումը, բնագավառի ազգային օրենսդրության համապատասխանեցումը ահաբեկչության դեմ պայքարի միջազգային օրենսդրությանը, ահաբեկչության դեմ պայքարի միասնական տեղեկատվական շտեմարանի ստեղծումը,

11) էներգետիկայի բնագավառի օբյեկտների դասակարգումը և խոցելիության աստիճանի գնահատումը, էներգետիկ անվտանգության նպատակով էներգետիկայի օբյեկտների և միջոցների տեխնիկական ապահովման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների ծավալի ճշտումը, էներգետիկ անվտանգության ապահովման միջոցառումների իրականացման ֆինասավորման ծրագրերի կազմումը,

12) էներգետիկ անվտանգության ապահովմանն ուղղված միջոցառումների տեղեկատվական ապահովումն ու դրանց վերաբերյալ հանրային իրազեկումը:

14. ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

77. Հայեցակարգի իրականացմամբ նախատեսվում է, որ 2011-2020թթ. ընթացքում տնտեսության բոլոր ոլորտներում շահագործման կդրվեն նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիաներ, տնտեսության զարգացումը կապահովվի գոյություն ունեցող ենթակառուցվածքների ինտենսիվ շահագործմամբ: Արդյունքում, կներդրվեն էներգաարդյունավետ և էներգախնայող տեխնոլոգիաներ, ինչը կբերի ՀՆԱ միավորի էներգատարության կայուն մակարդակի պահպանում, իսկ հնարավորության դեպքում նաև՝ նվազեցում:

78. էներգետիկ անվտանգության ապահովմանն ուղղված միջոցառումների իրականացման համար պահանջվում են կազմակերպչական, նյութական և ֆինանսական նշանակալի ռեսուրսներ, այդ թվում նաև ֆիզիկապես ու բարոյապես մաշված արտադրող հզորությունների ու էլեկտրական ցանցերի սերնդափոխության համար, որոնք, անշուշտ, գերազանցում են Հայաստանի սեփական հնարավորությունները: Հետևաբար, կարևոր է առաջին հերթին իրականացնել այն բոլոր միջոցառումները, որոնք ապահովում են հնարավորինս ցածր ծախսումներով էներգետիկ անվտանգության բավարար մակարդակ:

79. էներգետիկայի ոլորտում Հայաստանը մոտ ապագայում չի կարող իրեն թույլ տալ իրագործել բոլոր անհրաժեշտ միջոցառումները ողջ ծավալով: Դրանց միջև ընտրություն կատարելիս պետք է պահպանվեն երկու կենսական սկզբունքներ՝

1) Հայաստանը չի հրաժարվի իր պարտավորությունից՝ մատուցելու անհրաժեշտ էներգամատակարարման ծառայություններ իր բոլոր քաղաքացիներին

